

FUNDACJA GENERAL ELŻBIETY ZAWACKIEJ
ul. Pomorskie Armie Krajowej
7-100 Toruń, ul. Podmurna 53, tel. (53) 228 22 22
e-mail: kask@wp.pl, www.ak.org.pl
NIP 514 251 27 000 14 870 60 736
RS 0000 0000 0000 0000 0000 0244
Nr Kto 00 190 1506 0000 0000 5002 0244

M. H.: 246. Porzezińska Helena
33.06.2005
M.

Gdynia
Warszawa
PWK AK

+ Porzezińska Maria Danuta
ps. „Maria”

YK: 246/246 Pom.

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI

Jonzejimska Maria D.

U: 246/246 Pom

Gdynia-Wwa A D

I. Materiały dokumentacyjne

I/1 - relacja właściwa k. 3 s. 1-3

I/2 - dokumenty (sensu stricto) dot. osoby relatora

I/3 - inne materiały dokumentacyjne dot. osoby relatora

II. Materiały uzupełniające relację k. 1 s. 1

III. Inne materiały (zebrane przez „relatora”):

III/1 - dot. rodziny relatora

III/2 - dot. ogólnie okresu sprzed 1939 r.

III/3 - dot. ogólnie okresu okupacji (1939-1945)

III/4 - dot. ogólnie okresu po 1945 r.

III/5 - Inne...

IV. Korespondencja

v. Wypisy ze źródeł (tzw.: „nazwiskowe karty informacyjne”) k. 1.2

vi. Fotografia forak

1/1. Relacja - Pomorskiego Maria

1. Relacja o Marii, Danucie, Krystynie Pomorskiej, bez daty i autora, mps 5 kop.

k. 1 s. 1

2. Relacja por. Witoldo, Strachot-
skiego o „Śmierci Marii...”, odpis z
odpisu, mps 5 kop.

k. 2 s. 2-3

sp.

1
388
Rett

Perzezińska Maria, Danuta, Krystyna. Pseudonim "Maria".

Ur. 24 października 1921 r w Kole.

Rodzice - Aleksander i Antonina z Kliakowskich.

Poch.socj. - intelig.prac. Ojciec przed wojną 1939 r. - naczelnik
Wydz. Finansowego w Gdyni. Po wojnie -
dyrektor KKO w Gdyni.

Wykształ. Matura Gimnazjum SS Urszulanek w Gdyni. Wydz. Architektury
tajnej Politechniki Warszawskiej.

Należała do ZHP. W hufcu szk. PWK - kurs og.wojsk.

Dane o konspiracyjnej służbie w AK może podać por. Witold Strachalski, zam. w Wawie, ul. Bartoszewicza 1-2. i łączniczka AK - Miszyńska Jadwiga.

Legitymacja AK Okr.Warsz. Nr.76, funkcja: łączniczka - telefonistka. Przydział służbowy: kompania łączności KOWarsz.

Podpis: Szef łączności K.O.Warszawa. (-) "Adwokat".

Odznaczona: rozkazem d-ocy komp. łączności K.O.Warszawa Nr 33 z dnia 23.9.1944 Krzyżem Walecznych.

Zginęła śmiercią żołnierza na żołnierskim posterunku w dniu 5 września 1944 r. w Powstaniu Warszawskim, róg ul. Boduena i Jasnej.

Obecni przy śmierci: por. Witold Strachalski i łączniczka AK - Miszyńska Jadwiga.

Maria Danuta Perzezińska została trafiona kulą dum-dum w brzuch przez niemieckiego "snajpera".

W czasie ochrony Warszawy we wrześniu 1939 r. była w Warszawie łączniczką Prezydenta Starzyńskiego.

Podczas okupacji studiowała na tajnej Politechnice Warszawskiej. pracując jednocześnie w konspiracyjnej organizacji BHZ - AK.

W pracy konspiracyjnej zaangażowana była cała jej rodzina tj. ojciec, brat (zginął na obozie koncentracyjnym) i siostra Irena.

Grob "Marii" - na cmentarzu wojsk. w Warszawie - alja 22, pod 6-gm-6.
W Łodzi jest D-nc LHO im. Marii Perzezińskiej, w ręk. podst
siostra jej - Irena Perzezińska: 348. 11.18

Sprawa.

Starówka padła. Fakt ten odczuło Śródmieście nie tylko jako jeden jeszcze akt tragedii walczącego miasta. Odczuło ono w sposób bezpośredni, fizyczny, jako spotęgowane uderzenie się wroga, zwolnionych już od od krwawego wysiłku na Starym Mieście.

A więc wzmożyły się przede wszystkim naloty i to na tę część Śródmieścia, gdzie koncentracja wojsk powstańczych była największa, a której ośrodkiem na północ od Alei Jeruzolimskich stała się ulica Jasna, Plac Napoleona, (Warecki, a obecnie Powstańców) i ul. Moniuszki.

Wprawdzie już od pierwszych chwil Powstania poznała ul. Jasna zapach prochu - tu przecież - na placu Napoleona - wszystko się zaczęło. Poznała też nieco później smak nalotów i pocisków zapalających, które ludzi zamieniały w żywe pochodnie, w straszliwych męczarniach bez ratunku ginących, jak to miało miejsce na placu, przed domem "Pod Orłami", przy zbiegu ulic Jasnej i Zgoda.

Znała też loty koszące i pociski z działka kolejowego, ważące po 800 kg. Ale teraz dopiero rozpoczęła się systematyczna niszczenie budynku za budynkiem, przez ustawicznie powtarzające się naloty. Niszczenie dzielnicy rozpoczęło się od jej strony północnej i posuwało się ku południowi. Każda też godzina zbliżała Ośrodek Łączności KI ku zagładzie.

Cóż KI mogło czynić w takiej sytuacji. O przebiegnięciu placówki nę mogło być mowy, ponieważ musiało by to pociągnąć za sobą konieczność przerzucania linii telefonicznych. W tych warunkach można było jedynie myśleć o zapewnieniu ciągłości pracy i zabezpieczeniu życia ludzi pozostających na placówce.

Wydawało się, że wszystko co możliwe zostało już wykonane. Zarządzono schodzenie na dół w razie nalotu (oprócz oczywiście dyżurnego telefonisty) i przebito w murze przejście do drugiej klatki schodowej. Wypadało jedynie zachować czujność i czekać.

Czekać nie trzeba było długo...

Przy jednym z nalotów runęła na całej wysokości sześciopiętrowa ściana domu od ul. B. duena. W dniu 4 września ulica Jasna przeżyła kilka nalotów, zaś następnego dnia pocisk artyleryjski zerwał sporą płachtę dachu z narożnika domu i na poddaszu wywołał pożar. Wraz z grupą łączniczek pobiegłen na górę.

Na dole został kpt "Fon" wraz ze swymi ludźmi, którzy wydostali się ze Starówki oraz dyżur przy centrali.

Ogień obejmował drewniane więzary, paliły się jakieś kołdry i pierzyny na strychu.

Żar palił skórę, a gryzący dym dusił i wywoływał wymioty. Dziewczęta tłumiły ogień, jak mogły. Nosiki piasek, dźwigały wodę z zapasów zebranych na niższych piętrach i gasiły żagwie. Do tych ostatnich należała "Maria".

Przez obszerny, wyrwany pociskiem wyłom w murze, roztaczał się widok na południowo-zachodnią część Śródmieścia.

Z wysokości siedmiopiętrowego budynku widać było wyraźnie szczyty domów przy Alejach Jerozolimskich, w rejonie hotelu Polonia, gdzie znajdowali się Niemcy.

I stamtąd chyba padł ten strzał...

Maria bez słowa osunęła się na ziemię... Rzuciłem się do niej sądząc, że to omdlenie. Błysk kuli uderzającej w stalową dźwigar i gwizd rykoszetu uprzytomniły mi jednak natychmiast sytuację. To strzelał "snajper" - strzelec wyborowy, zwany w powstaniu "gołębiarzem", ponieważ strzelcy wyborowi, wyposażeni w sztucery z lunetami, ostrzeliwali powstańców i ludność cywilną z poddaszy domów.

Strzał był śmiertelny. W kilka godzin później nastąpiła śmierć.

Tak zginęła Maria Danuta Krystyna Porzezińska, wierna i odważny towarzysz konspiracji i Powstania, dusza czysta i szlachetna, rozkazem Nr 33, z dnia 23 września 1944 r. odznaczona Krzyżem Walecznych.

(-) Witold Strachalski
por.

II. Materiały uzupełniające rezerwy:
Pomorska Maria.

1. Nota biograficzna: Pomorska Maria
Danuta, [w:] Stojniki uczestniczek walki o
niepodległość Polski 1939-1945, PIW,
W-wa 1988, licencja. s. 328

nr. 1 s. 1

I. Popoff

M. Porzezińska

nia Św. Michała w Krakowie, następnie do więzienia w Tarnowie, gdzie na podwórzu więziennym została rozstrzelana.

298, s. 406; 1299, s. 103; 1300, s. 118.

POPOFF IRENA HELENA, z d. Świętochowska, 1° voto Hołubiczko (19 IV 1900–20/21 XI 1942), ur. w Warszawie, c. Jana i Jadwigi z Pawłowskich, wykształcenie średnie, zam. w Warszawie; w konsp. współorganizatorka i kolporterka „Biuletynu Agencji Radiowej” (Smolna 14), w jej mieszkaniu znajdował się punkt kontaktowy i rozdzielczy, współpracowała ze Związkiem Syndykalistów Polskich; aresztowana 3 lub 4 IX 1942 w trakcie rozprowadzania „Biuletynu”, osadzona na Pawiaku, w nocy 12/13 X 1942 wywieziona z grupą 50 kobiet do Oświęcimia, nr oboz. 22542, tam zmarła na tyfus.

71, s. 155, poz. 386; 131; 235, s. 200; 278, s. 261; 542, s. 122; 552, s. 285; rel.: Stefana Popoffa (syna), Stefanii Ludwiki Świętochowskiej i Adolfiny Płomieńskiej.

POPSOWSKA HELENA (2 II 1926–21 VI 1942), ur. w Rymantowiczach; junaczka PSK w PSZ w ZSRR, zmarła w Guzarze; tam pochowana na cmentarzu wojennym.

782, s. 81, lista B; int. Marii Trojańskowej.

PORADOWSKA JULIA (4 IV 1924–15 X 1942), ur. we wsi Żurawiczki w pow. przeworskim; żołnierz ochotniczka PSK w Armii Polskiej na Środkowym Wschodzie, zmarła w Teheranie; tam pochowana na cywilnym cmentarzu katolickim.

782, s. 81, lista B.

PORZEZIŃSKA MARIA DANUTA, „Maria” (24 X 1921–5 IX 1944), ur. w Kole, c. Aleksandra, w czasie okupacji żołnierzka AK, i Antoniny z Klimkowskich; harcerka z zastępu żeglarskiego 4 drużyny gdyńskiej Chor. Pomorskiej OH, następnie pewniaczka z hufca szkolnego PWK w gimn. ss. urszulanek w Gdyni, tam uzyskała maturę, następnie studentka Wydz. Architektury Politechniki W. M. Gdańska, 24 II 1939 wraz z innymi studentkami pobita przez Hitlerjugend, wyrzucona za bramę uczelni i aresztowana, po 3 dniach wypuszczona, przygotowywała się do egzaminu na Politechnice Warszawskiej; wojna zastała ją w Warszawie, we wrześniu 1939 w służbie pomocniczej na Ratuszu, łącznik prezydenta m. st.

Warszawy S. Starzyńskiego, po kapitulacji wróciła do Gdyni, skąd natychmiast wysiedlona razem z rodziną zamieszkała w Warszawie; studentka Wydz. Architektury tajnej Politechniki Warszawskiej, w konsp. żołnierz ZWZ-AK, uczestniczka podchorążówki AK; w Powstaniu Warszawskim łączniczka-telefonistka 1 kompanii łączności Komendy Okręgu Warszawskiego AK pod d-twem por. W. Stracholskiego, pracowała w powst. centrali telefonicznej przy ul. Jasnej 6 (róg Boduena), zginęła w czasie akcji gaszenia pożaru tego domu; pochowana na Cmentarzu Wojskowym Powązki; pośm. odzn. Krzyżem Walecznych; jej siostra Irena, sanitariuszka AK, została ciężko ranna w Powstaniu Warszawskim, brat Jerzy, żołnierz AK, zginął w obozie koncentracyjnym.

67; 108; 123, CBW, 1973. Bibliografia, s. 95; 253, s. 99; 318, s. 428; 1081; 1124, s. 37; 1174; rel.: G. A. Doroty, W. Strachalskiego; inf.: Marii Bańkowskiej, Jerzego Nowaka.

PORZYCKA KAZIMIERA, „Kazia”, n.o. Kazimiera Szymańska (9 IX 1917–11 IX 1943), ur. w Krakowie, c. Wojciecha i Marii z Kowalskich; absolwentka seminarium nauczycielskiego im. J. Joteyko w Krakowie, podinstruktorka PWK, do września 1939 była komendantką hufca pozaszkolnego PWK w Krakowie; od stycznia 1940 w ZWZ, za przysiężona przez ppłk. Franciszka Faixa ps. „Bys-trzański”, komendanta Insp. Rej. ZWZ w Krakowie, pracowała w komórce „Krokodyl” przy ul. Prażmowskiego 15, przydzielona do Związku Odwetu, Odcinek 2, d-ca „Kordian”, po „wpadce” komórki wiosną 1941 i masowych aresztowaniach ukrywała się w Makowie Podhalańskim, potem wyjechała do Warszawy, zmieniając nazwisko na Szymańska; skierowana przez KG ZWZ-AK do pracy w Sztapie Obszaru AK Białystok, od grudnia 1942 pełniła funkcję szefa łączności i kurierki tego obszaru do KG ZWZ-AK; zatrzymana przez żandarmerię niemiecką w drodze powrotnej z odprawy KG w Warszawie do Białegostoku, przy przechodzeniu granicy Gen. Guberni razem z mjr. Aleksandrem Krajnikiem „Kazimierzem”, szefem sztabu Komendy Okręgu AK Białystok, zamordowana wraz z nim w miejscowości Krajewo Borowe; odzn. Krzyżem Walecznych w maju 1943 i pośm. Złotym Krzyżem Zasługi z Mieczami, awansowana do stopnia ppor.

318, s. 428; 617, t. I; rel.: Janiny Bredel, Stanisławy Karnasiewicz, Zofii Kowalskiej, Ireny Porzyckiej (siostry); inf.: Władysława Liniarskiego, ps. „Mściław” (komendant Okręgu AK Białystok), Jadwigi Nowickiej.

POSNER ERNA (?–28 X 1942), pielęgniarka w Żydowskim Szpitalu Zakaźnym w getcie krakowskim; chorą na dur brzuszny zastrzelono w szpitalu.

412, s. 61; 665, s. 156–162.

POSZEPCZYŃSKA JOLANTA, „Marysia” (29 VI 1914–19 V 1944), ur. w Łodzi (lub Pabianicach); od sierpnia 1943 łączniczka szefa kontrwywiadu w Komendzie Okręgu AK Warszawa („Pracownia”) por. Bolesława Kozubowskiego ps. „Mocarz”; wydana przez agenta gestapo Jerzego Nakoniecznikoff-

*Stępnik uczestnik walki o niepodległość
Polski 10.09-1945. PIW, W-wa 1988*

ps. "Maria"

Drus. Gdyniska
Warszawa
Dawida

+ Porzezińska Halina

ARCHIWUM
Elżbiety Zawackiej
poz. 246 P.
data wpływu 1977

T: K: 246/246 Pom.

Gdynia

Ponzezińska Maria Danuta

V. Ylarty informacyjne

k. 12

Rel. 246/82
* Porzezińska Halina po "Mama" ZHP Gdynia

Gdynia
2 listy briski L.

1939
mieszkoł w terenie Zmarłych 1943

p. A Porzezińska - matka? - jest
ruchownicą Kółka kół PWSK w Gdyni

1. *Maria Dąbka*
2. 246/80in
3. $\frac{ZHP}{AK}$
4. *Pomorzanka (Halina)*
5. *Pomorzanka*
6. + *Maria*
7. *Pomorzanka*
8. -
9. wr. 1916r.?
- 10.
11. *Wizyta w powstaniu warszawskim 24.9.1944r.*
12. *Harcerka z rozkazu inspektorskiego IV-Brzozy Jędrzejewskiej w AK w Kompanii Ławicówki Kuchedy Okręgu Warszawa*
- Wt-Ka bibl. X. Ciechanowski: *Kobiety pomorskie w walce z okupantem*

Maria Dąbka

1.		2.	246 Pa	3.	
† H. Perzezińska (Halina)	Harc. Bior. Pom.			H. Maria	3
6.		7.			
8.		9.			
10.	Gdynia		11. Zgłosz. o Państ. w. w. 24.9.44.		
12.	Inst. Hist. PAN		"Harcerka 39-45"		

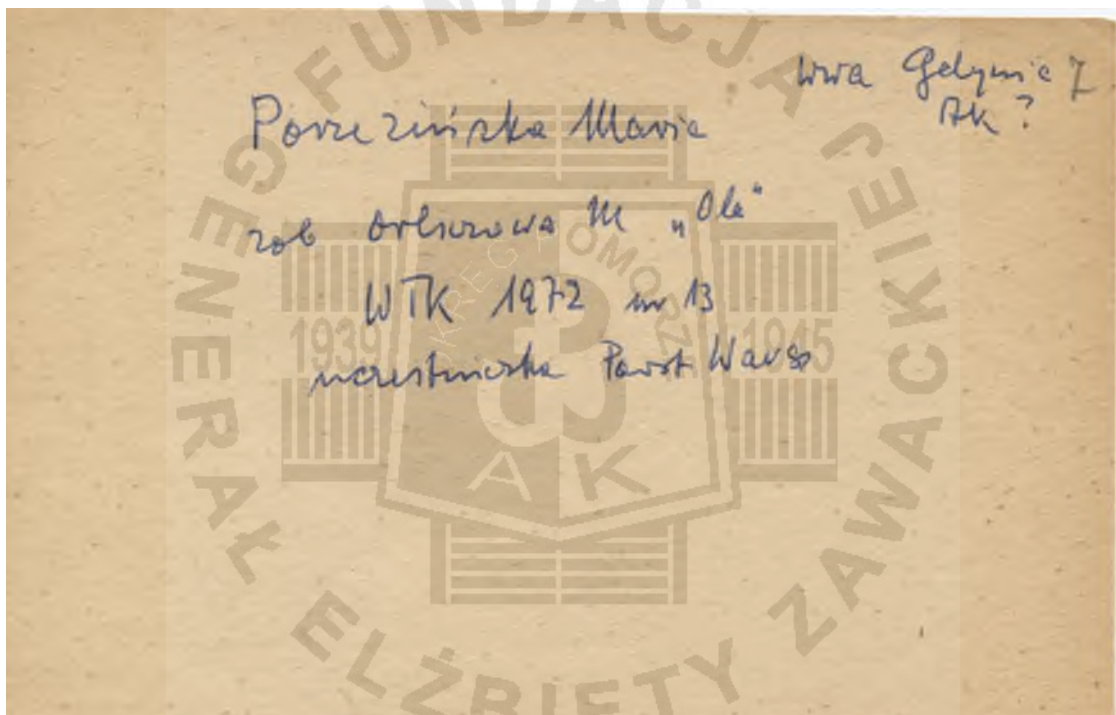
str. 428 P.H. P. 23. Absolwentka Politechniki Warsz. Harcerka 221 -
 tejpi z cyfry 10 "Drużyna Gdynia" w Ak w Kompanii
 i gosnoci Konwodu, obrosła w Warszawie, zgłosz. w Państ. w.
 Warsz. 24. IX . 44.

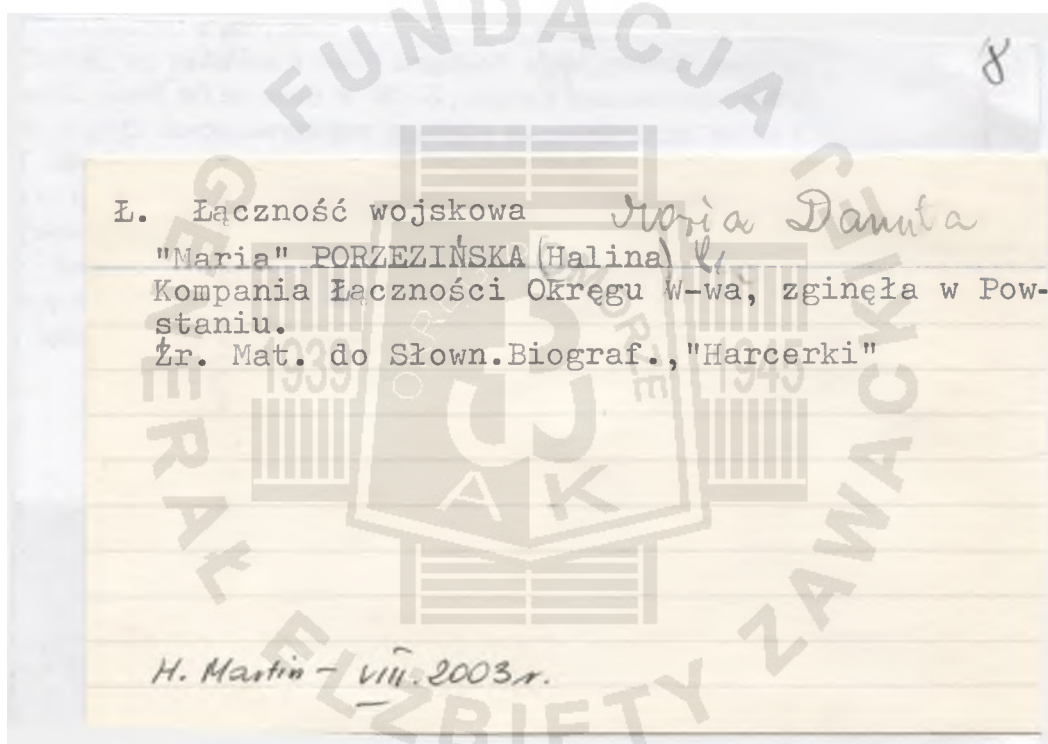
Pisał jej wazny w imieniu i nazwisku

+ <i>Halina Dąbka „AK” 5</i>	
+ <i>Porzezińska (Halina)</i>	
Nazwisko i imię	Nazwisko peniśskie
<i>„Maria”</i>	
Pseudonimy	Nazwiska okupacyjne
	<i>1921</i>
Imiona rodzic., nazwisko matki	Data i miejsce urodzenia
	<i>27.IX.1944, Powst. Warszawskie</i>
Adres obecny	Data i miejsce śmierci
	<i>ewtl. przyczyny</i>
Źródła i zapisy biograficzne: <i>Int. Hist. PAN, Harcerki 1939-45</i> <i>Wyd. PWN W-wa 1973, str. 428, dot 23, Absolwentka Politechniki Warszawskiej, Harcerka z zast. Ziębarskiego IV Drużyny Gdynińskiej. W AK w Kompanii Tęczyński Komendy</i>	

Lat 23. Absolwentka Politechniki Warsz. 6
Kawcerka z zastępcą ięglarskiego IV Drużyny
Gdynskiej + AK w Kom. Tsamso'a Kom -
okr. V - re. Zguste + Powstania W - Wskom
24.9.1944r.

5.21.3.64

Gdynia

9

Pomorie

Mama

ZHP / AK

+ Porzezińska (Kalinie)

Dziedzię

"Wania"

em. 1934 r.

+ 24.12.1949 r. w.c. Portawo

Freda

Inst. PAN, "Kartki 1934-1945" Lit. P. D. N. D. - v. 1973, str. 428.

WARSZAWA
ZWZ-AK

Gdynia 10
Poznań AK. Paw.

+
1944 PORZEZIŃSKA MARIA DANUTA
rod. 5.10.1909 Poległ. Miest. Włocławek 5318
M. Kolo, do szkoły średniej w miejscowości Gdynia
i otwierając ZWZ-AK, uczestniczyła w podziemiu AK
w Powstaniu Warszawskim i w innych

18

Porzezińska Maria, ps. "Maria"

¹¹
Gdynia /
Warszawa

AK

Harcerki 1939 - 45, str. 430, 532

K.Wojt., 95.

MARIA DANUTA PORZEZIŃSKA ps. „Maria”

W Gdyni mieszkała od roku 1926. Po ukończeniu szkoły średniej rozpoczęła w roku szkolnym 1938/39 studia na wydziale architektury ówczesnej politechniki Wolnego Miasta Gdańska. W czasie studiów poznała już co to hiferyzm. 24 lutego 1939 roku została razem z innymi polskimi studentami Gdańskiej Politechniki pobita przez uzbrojone bojówki studentów hitlerowców a następnie aresztowana i bezprawnie przez pewien czas więziona. Dopiero na skutek interwencji Komisariatu Rządu RP w Wołnym Mieście Gdańsku zwolniono ją.

Wybuch wojny zastał ją w Warszawie. Zgłasza się jako ochotniczka do służby pomocniczej i zostaje przydzielona do grona łączniczek prezydenta Warszawy Starzyńskiego.

Po kapitulacji Warszawy wróciła do Gdyni, skąd jednak, następnego dnia po powrocie, została wraz z całą rodziną wywieziona. Po różnych okupacyjnych kolejach losu znalazła się znowu w Warszawie. Rozpoczęła studia na tajnej politechnice, uczestnicząc, tak jak ojciec i rodzeństwo w konspiracji. W czasie Powstania Warszawskiego walczy w kompanii łączności Komendy Okręgu Warszawskiego AK jako łączniczka — telefonistka. 5 września ginie od hitlerowskiego pocisku. Pośmiertnie została odznaczona Krzyżem Wałecznych. Z jej pięciosobowej rodziny przeżyła wojnę tylko jej siostra Irena, pseudonim „Baśka”, „Bandera”. Straciła jednak oko, a kula poszarpała jej twarz. Dziś jako inwalidka mieszka w Gdyni — mieście swego szczęśliwego dzieciństwa i młodości.

Prowitzoryczną mogiłę, miejsce spoczynku Marii Porzezińskiej odnaleziono stosunkowo późno po wojnie. Odkopano jej zwłoki i przeniesiono na cmentarz wojenny.

Żenka drużyna harcerska szkoły podstawowej nr 18 w Łodzi obrała ją sobie za patronkę, choć „Maria” nigdy i niczym nie była związana z tym miastem. Młodzież gdzińska nie poświęciła jej ceniom dotąd żadnego wspomnienia.

W skłóceń pomorskiej w Gdyni w okresie w grupach w 1945

Forzezińska Maria / Danuta

